

gelegenheid laat het dikwijls een hevig snuiven hooren. Over dag legt het zich somtijds op zandbanken, om zich door de zon te laten beschijnen. In het riet maakt het vaste gangen. Het gaat bij nachttijd aan de oevers, om zijn voedsel te zoeken, hetgeen in gras en de bladen van allerlei planten bestaat. Het rivierpaard is niet wild gelijk de neushoren, en zijne verstandelijke vermogens zijn veel meer ontwikkeld. Het ontvlugt den mensch, en schijnt hem alleen gevaarlijk te worden, wanneer het geldt zijn kroost te verdedigen, of wanneer het dier uit lomphed de over zijn verblijfplaats varende schuiten omver werpt. Men vangt deze dieren met harpoenen, of doodt ze met lanzen en schietgeweer. In het laatste geval zijn gewone geweren en looden kogels, even als bij de olifanten en neushorens, van weinig uitwerking, en moet men zich van geweren van een geheel buitengewoon groot kaliber en ijzeren kogels bedienen, om zijn doel te bereiken. Het rivierpaard wordt reeds in den Bijbel vermeld, en wel onder den naam van »Behemoth»; Herodotus maakt er eveneens gewag van; de oude Romeinen vertoonden niet zelden levende voorwerpen in hunne spelen, maar na dien tijd werd er eerst in 1850 wederom een levend voorwerp naar Europa, en wel naar Engeland gebracht. Het was een jong mannetje. Nadat er ook een paar te Parijs aangekomen waren, verkreeg de Amsterdamse Diergaarde, in April 1860, twee jeugdige rivierpaarden van beide sekse. Zij groeiden spoedig, en reeds eenige jaren later bragt het wijfje een jong voort, hetgeen echter, kort na de geboorte, het leven verloor, en wel door de overdrevene zorg der moeder, die, om haar jong tegen gevaar te behoeden, het rusteloos heen en weder wierp, waardoor verwondingen ontstonden, welke alras den dood ten gevolge hadden. Toen er eene volgende geboorte plaats moest hebben, mogt het den schranderer oppasser gelukken, het jong ongedeerd en ongezien van de moeder uit den stal te verwijderen. Maar dit jong stierf weldra, blijkbaar uit gebrek van eene doeltreffende manier, om het zijn voedsel, in koemelk bestaande, te doen binnenkrijgen, en niettegenstaande het overgebracht was naar eene tot dit einde doelmatig ingerigte verblijfplaats. Bij eene derde geboorte mogt eindelijk de opvoeding van het kostbare dier gelukken, ofschoon niet zonder een onuitputtelijk gesuld, zachte behandeling en een nauwlettend en onafgebroken toezigt toegepast te hebben. Thans heeft het wijfje van het in den Amsterdammer Dierentuin levend paar nijlpaarden reeds vier keeren telkens een jong ter wereld gebracht, en het bleek daarbij, dat de draagtijd nauwkeurig zeven maanden en een en twintig dagen belooft.

De tweede soort van nijlpaard, *Hippopotamus liberiensis*, is tot nog toe slechts onvolkomen bekend. Zij bereikt slechts de helft der grootte van het

gewone nijlpaard, en onderscheidt zich daarvan, behalve door andere wijzigingen van minder belang, voornamelijk door eenige afwijkingen in den vorm der kiezen. Dit dier werd aan de Westkust van Afrika, in de rivieren der Kolonie Liberia ontdekt.

DE NEUSHORENS.

RHINOCEROS.

De neushorens doen door hunne uiterlijke gestalte aan die der zwijnen denken, maar zij zijn veel grooter en lomper, hunne pooten zijn veel dikker; hun kop is grooter, zij hebben slechts drie hoeven aan elken poot, hun snuit is gewelfd, van boven met een of twee horens gewapend, en loopt in eene meer of min puntige bovenlip uit, hun tandstelsel is verschillend, en al hunne overige deelen toonen min of meer in het oog vallende wijzigingen.

De neushorens hebben eene zeer dikke en ruime, slechts met enkele, stijve haren bezette huid; deze is, bij de soorten met één horen, van schubachtige wratten en van enkele diepe plooiën voorzien, die, als de geledingen van een pantser, de bewegingen van het dier gemakkelijk maken. De horens zijn gevormd uit, tot eene vaste massa zamengegroeide haarvezels. De pooten zijn tamelijk kort, zeer dik, en van vier naar voren gerigte teenen voorzien. De staart is kort, dik, zijdelings zamengedrukt, en aan zijn einde, langs de hooge kanten, met tamelijk lange borstelharen bezet. Hunne ooren zijn van middelmatige grootte, bladvormig, regtop staande, en ver naar boven en achteren op het hoofd geplaatst. De ooggen, van diepe huidplooiën omgeven, zijn van middelmatige grootte; zij liggen tamelijk hoog en zijdelings. De lippen zijn zeer beweegbaar; de bovenlip is min of meer driehoekig en puntig, de onderlip min of meer breed. De mondopening is klein. De wijde langwerpige neusgaten zijn aan het vooreinde van den snuit geopend. Hun kop is van boven min of meer uitgehold, en de neusbeenderen vormen, als het ware, een verwelfsel boven het voorgedeelte der kaken. Op dit verwelfsel zit de horen, en, bij aanwezigheid van een tweeden, volgt deze op den eersten. Het tandstelsel der neushorens is gekenmerkt door het gebrek aan hoektanden en doordien de snijtanden, ten minste in den volwassen leeftijd, of eveneens ontbreken, of slechts vier in getale in elke kaak zijn. Men ontwaart aan elke zijde der bovenkaak zeven, der onderkaak zes kiezen: eerstgenoemde vertoonen aan de binnenzijde eene diepe insnede, laatstgenoemde hebben halve-maanvormige kroonen. De maag der neushorens is eenvoudig, zij hebben lange darmen en eenen zeer grooten blinden darm; maar de galblaas ontbreekt.

In de verstandelijke vermogens staan de neushorens op eenen lagen trap van ontwikkeling; zij zijn traag, woest en onhandelbaar van aard; rennen, wanneer zij verontrust of getergd worden, menschen of dieren overhoop, en zoeken ze met hunne horens te dooden. Hun voedsel bestaat in de bladeren van zekere heesters en boomen, of in gras. Zij slaan hun verblijf hetzij in bosschen of met heesters bedekte streken op, en worden dikwerf in moerassige plaatsen aangetroffen, waar men hen alsdan dikwijls, gelijk de zwijnen te doen plegen, in den modder ziet rondwoelen.

De neushorens behooren, zooals het schijnt, uitsluitend in Afrika en Oost-Indië t'huis. In Afrika komen zij van Abyssinië zuidelijk tot aan de Kaap de Goede Hoop voor; intusschen zijn zij in de kolonie van laatstgenoemde streek sedert lang uitgeroeid. In Azië treft men hen van Bengalen zuidelijk en oostelijk tot Siam, het Maleische schiereiland en de drie groote Soenda-eilanden aan.

De bekende soorten van neushorens vormen, volgens het getal hunner horens en andere hiermede gelijken tred houdende kenmerken, twee verschillende afdeelingen: te weten die der neushorens met een horen en die der soorten met twee horens.

De soorten met een horen werden, met zekerheid, tot nog toe slechts in Oost-Indië aangetroffen. Zij zijn bovendien zeer gekenschetst door de diepe huidplooijen, welke de verschillende hoofddeelen van hun ligchaam, onderling, als de gedeelten van een pantser, van elkaar afscheiden. Men kent met zekerheid slechts twee soorten van neushorens met een horen.

De eene is *Rhinoceros unicornis*, ook »Indicus" of »Asiaticus" genoemd. Zij wordt op het vasteland van Indië, van Bengalen tot Siam, aangetroffen. Haar groote kop is van boven sterk uitgehold en de ooren zijn langer en puntiger dan gewoonlijk. Men ontwaart op de voorarmen, de heupen, onder de knie en om de achterpooten diepe overlangsche plooijen; achter om den rug en om de schouders, gelijk ook voor de schouders, tot op de helft harer hoogte, dwarse plooijen. De staart is tusschen de plooijen, als het ware, in eene schede verborgen. De huid vormt onder den hals eene groote, dwarsstaande kwab. Er zijn in de onderkaak, behalve twee groote snijtanden, twee kleine aanwezig, die tusschen deze groote geplaatst zijn; terwijl de beide groote snijtanden der bovenkaak naast twee kleine, die echter niet zelden uitvallen, geplaatst zijn. De kleur van de huid is grijsachtig bruin. Dit dier bereikt eene lengte van negen, en eene hoogte van omstreeks vijf voet. Dit is de soort, die bijna uitsluitend levend naar Europa gebragt wordt en waarschijnlijk ook het dier hetgeen reeds in den Bijbel onder den naam van »Raam" vermeld wordt.

De tweede soort met een' horen is *Rhinoceros*

Javanicus of »Sondaicus." Zij heeft veel overeenkomst met de gewone of voorgaande soort, is echter door de volgende kenmerken zeer gemakkelijk daarvan te onderscheiden. Haar kop is naar evenredigheid kleiner en van boven minder uitgehold; de schubachtige wratten der huid zijn kleiner, de dwarse kwab onder den hals ontbreekt, en de groote huidplooi, welke de schouders van voren begrenst, loopt, in plaats van op de helft der schouders op te houden, boven om den geheelen achterhals heen, zoodat zij met de gelijke plooi der tegenovergestelde zijde van het dier volkomen vereenigd is. Al deze kenmerken zijn overigens reeds bij pas geboren of zelfs nog ongebooren jongen met volkomene duidelijkheid zichtbaar. Men heeft langen tijd gemeend, dat deze soort aan het eiland Java eigen was en aldaar de plaats verving van den gewonen Indischen neushoren. Men beweert intusschen, dat zij ook op het vasteland van Indië over Malakka tot op de talrijke eilanden, die in het delta van den Ganges en Brahma-poetra liggen, en onder den naam van »Sunderbunds" bekend zijn, verspreid is. Zij schijnt in grootte niet onder te doen voor de gewone Indische soort, vermits een oud mannetje, door wijlen Dr. S. Müller gezien, tusschen negen en tien voet lengte had, behalve den staart, die ruim anderhalven voet lang was. De wijfjes zijn intusschen doorgaans kleiner en haar hoorn is zoo weinig ontwikkeld, dat hij zich veelal slechts als eene flauwe verhevenheid voordoet. De kleur der huid is een graauwachtig bruin, hetgeen echter tusschen de huidplooijen aan de lip en zachtere deelen in het algemeen in het vleeschkleurige overgaat. Op Java is de neushoren over het geheele westelijke gedeelte van het eiland verspreid, komt echter slechts in wildernissen en nergens menigvuldig voor. Men treft hem zoowel in de bosschen der lage kuststreken als op de hooge bergen aan. Intusschen bemint dit dier de nabijheid van het water en legt zich, evenals de buffel, gedurende de heetste uren van den dag, nagenoeg geheel onder het water, of wentelt zich in modderpoelen en slijkerige diepten om. Ofschoon het eene groote lichaamskracht bezit, toont zich dit dier schuw en bevreesd voor den mensch, en laat zich gemeenlijk door hem op de vlugt jagen; doch wanneer het in 't naauw gebragt of verwond wordt, of een jong bij zich heeft, staat het den mensch niet zelden en onderneemt op hem met zijne ongetemde krachten eenen geduchten aanval. De Fransche natuurkundige Duvancel in Bengalen en de Nederlandsche natuurkundige van Raalten, werden op deze wijze, elk op zijne beurt, zoodanig gewond, dat zij te nauwernood den dood ontsnapten, om eenige jaren later door ziekten weggesleept te worden. Wat den heer van Raalten betreft, zoo had hij, behalve dat hem eene rib gebroken was, eene zeer gevaarlijke buikwond,

verscheidene zware wonden aan het linkerbeen, eene in het gewricht van den regter voet en menigvuldige kneuzingen. Volgens zijne verzekering waren de zware verwondingen aan de kuit en den regter voet door het gebit van het dier te weeg gebragt. Dit had hem bij herhaling met den muil aan die deelen aangetast en van den grond opgeligt. Dit dier leeft, buiten den paartijd, meestal afgezonderd. Volgens de verzekering der inboorlingen, werpt het wijfje om de twee of twee en een half jaar een jong. Dit dier haant zich geregelde paden in de bosschen. Het voedt zich met de bladeren van allerlei boomen en heesters, met hunne uitspruitsels of jonge takken, met bamboesbladen en allerlei andere grassoorten. Het brengt veel nadeel toe aan het nieuwe plantsoen, al ware het slechts door zijnen loggen, alles verpletterenden tred. In het hoog-Javaansch heet de neushoren »Warak," in het laag-Javaansch en Soendaneesch »Badhak." Een andere Soendaneesche naam, »Rodomala," schijnt door dezen volksstam op het wijfje in den paartijd toegepast te worden.

De Indische soort met twee horens, *Rhinoceros Sumatranus*, stemt door de twee groote snijtanden, waarvan elke kaak voorzien is, met de eenhoornige soorten overeen, heeft echter slechts een klein getal en minder diepe huidplooijen, te weten eene om den schouder en den bovenarm, eene om de dij en eene voor de liesstreek, terwijl men onder den hals twee dwarse kwabjes waarneemt. Zij wijkt dus op eene zeer in het oog loopende wijze van de Afrikaansche neushorens af, die, ofschoon eveneens van twee horens voorzien, in de bovenkaak in het geheel geene, in de onderkaak slechts zeer kleine, vroeg uitvallende snijtanden hebben, en wier huid, behalve aan den hals en voor de lies, geheel van plooijen ontbloot is, en die eenen naar evenredigheid veel grooteren kop hebben. De Indische soort met twee horens is bovendien veel kleiner dan alle overige neushorens. Dit dier werd op het eiland Sumatra ontdekt, maar het bewoont ook het schiereiland van Malakka tot Assam, en het schijnt bovendien, dat de op Bornéo levende neushoren tot deze soort behoort. Het bereikt eene lengte van ongeveer zeven voet. De achterste horen is steeds zeer klein, en ook de voorste is gewoonlijk niet langer dan een halven voet en bovendien veel slanker dan bij de overige soorten. Het schijnt intusschen, dat deze horens, ten minste bij voorwerpen van het vasteland van Indië, somtijds een of zelfs anderhalven voet lengte bereiken, in dit geval echter zeer dun zijn. De kleur der huid is veel lichter dan bij de eenhoornige soorten, en het jong is geheel met wolachtige, geelwitte haren bedekt.

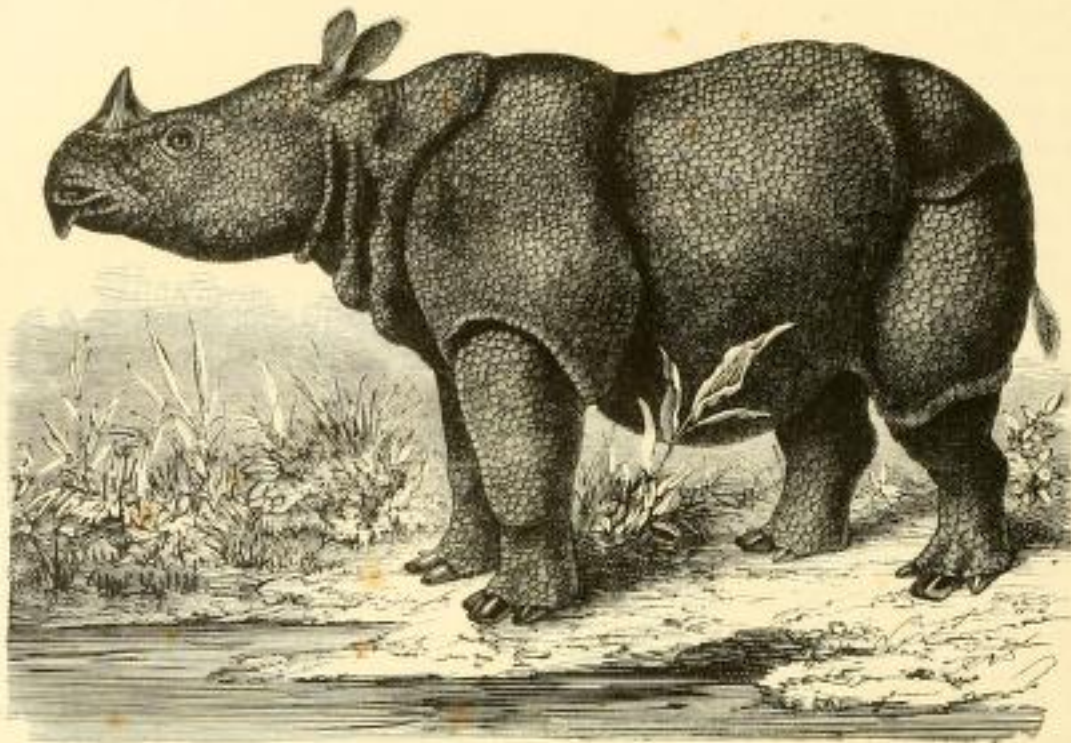
Deze neushoren, minder krachtig zijnde dan de overige soorten, is ook minder woest van aard, en de jacht op hem is dus ook minder gevaarlijk. In zijne levenswijze toont hij weinig verschil. Men

vangt hem in diepe door palissaden versterkte, en met dunne takken en boombladeren geheel overdekte, rechthoekige kuilen. Op Sumatra draagt hij, bij de inlanders, den naam van »Bada."

De overige soorten met twee horens worden allen in Afrika aangetroffen, alwaar die met een horen geheel schijnen te ontbreken. De neushorens van Afrika hebben, behalve aan den hals en voor de lies, in het geheel geene huidplooijen; de bovenkaak is geheel van snijtanden ontbloot, en in de onderkaak zijn slechts in de jeugd kleine snijtanden, ten getale van vier, aanwezig. Zij overtreffen alle overige soorten in grootte, hebben een zeer grooten kop en in het algemeen langere horens dan de Indische soorten. Men heeft drie soorten van Afrikaansche neushorens onderscheiden. De gewone soort, *Rhinoceros bicornis* of »Africanus", heeft eenen hoogen, korten en, even als *Rhinoceros unicornis*, van boven uitgeholden kop. De voorste horen bereikt een tot twee voet lengte en is aan de bovenhelft naar achteren gebogen; de achterste horen is daarentegen klein en kegelvormig. Dit dier heeft twintig paar ribben en drie lendewervels. De huid is geelachtig olifkleurig. Het mannetje wordt twaalf voet lang en over de vijf voet hoog. Dit dier werd vroeger menigvuldig in de kolonie aan de Kaap de Goede Hoop en verder binnenlands aangetroffen, echter is het binnen de grenzen der kolonie thans geheel uitgeroeid. Intusschen bleek een jong voorwerp, onlangs uit Abyssinië naar Londen aangevoerd, eveneens tot deze soort te behooren. Dit dier houdt zich bij voorkeur op moerassige plaatsen, aan de bronnen en oevers van rivieren, en in streken op, die dun met bosch of struiken begroeid zijn. Het voedt zich met de bladeren en takjes van struiken en lage boomen. — Men neemt algemeen aan, dat er in Zuid-Afrika eene andere, met de voorgaande nauw verwante soort, *Rhinoceros Keitloa* genoemd, bestaat. Men zegt, dat zij zich voornamelijk onderscheidt door eenen eenigzins langeren kop, doordien de achterste horen veel langer en wel even lang als de voorste en steeds zeer sterk zijdelings zamengedrukt is, eindelijk door hare, vooral in de rigting der achterdeelen veel donkerder huidkleur. De Keitloa wordt slechts noordelijk van 25° Z.D., dus tamelijk diep in de binnenlanden van Zuid-Afrika aangetroffen, en behoort in de verzamelingen tot de grootste zeldzaamheden. — Zeer verschillend van de overige Afrikaansche soorten is daarentegen de *Rhinoceros sinus*. Zij is voornamelijk kennelijk aan haren, naar achteren, buitengewoon verlengden kop, hare breedte en niet driehoekige bovenlip, hare zeer breedte onderlip, hetgeen reeds uit de grootere breedte van het voorgedeelte der onderkaak blijkt, en de buitengewone ontwikkeling van haar voorsten horen, terwijl de achterste horen zeer kort is. De huidkleur van dit dier is gewoonlijk bruinachtig wit; het wordt derhalve ook door de inlanders »witte neushoren"

genoemd. Deze is de grootste van alle bekende soorten, vermits zij tot dertien voet lengte bereikt. Bij voorwerpen van deze grootte heeft de kop eene lengte van drie voet, en de voorste horen is even lang. De witte neushoren bewoont, gelijk de Keitloa,

de binnenlanden van Zuid-Afrika, komt echter slechts noordelijk van Kurrichane voor. Men treft hem, gelijk de overige Afrikaansche soorten, tot kleine troepen vereenigd, op grasvlakten, of op heuvelachtige en met struiken begroeide streken aan.

De Neushoren van Java. *Rhinoceros Javanicus.*

DE KLIPDASSEN.

HYRAX.

De Hollandsche volkplanters aan de Kaap de Goede Hoop hebben den naam van Klipdas gegeven aan een dier, welks zonderlinge gestalte en maaksel langen tijd een raadsel geweest is voor de natuurkundigen, en welks verwantschap met de zwijndieren voor het eerst aangetoond werd door G. Cuvier. De uiterlijke gestalte der klipdassen doet, inderdaad, veeleer aan die der marmotten, dan aan die der zwijndieren, denken; hun maaksel toont daarentegen ten duidelijkste aan, dat zij zich meer aan de neushorens dan aan andere dieren aansluiten, ofschoon zij in het algemeen als een zeer afwijkende vorm beschouwd moeten worden.

De klipdassen worden in Afrika en in de nabijliggende streken van Azië, te weten Arabië en Syrië, aangetroffen. Het zijn dieren die ongeveer de grootte hebben van een groot konijn; maar hunne pooten zijn korter en dikker, hun ligchaam is veel steviger en meer ineengedrongen; hun kop is hooger; de ooren zijn tamelijk klein en afgerond; hun staart heeft de gedaante van een stompje; zij hebben zeer

korte teenen, aan de voorpooten slechts drie in getal, en deze zijn van breede, platte en van voren als afgehakte nagels voorzien, met uitzondering echter van den binnensten nagel der achterpooten, die gootvormig en omgekruld is. Al hunne deelen zijn met zachte, tamelijk lange haren dicht bekleed, tusschen welke echter enkele langere borstelharen staan. Aan hunnen snuit ontwaart men stevige snorren. Zij hebben een groot getal ribben. Hunne kiezen, aan weerszijde van elke kaak zeven in getal, hebben in haren vorm veel overeenkomst met die der neushorens. De hoektanden ontbreken geheel en al. De snijtanden zijn daarentegen tamelijk groot en men ontwaart er in de onderkaak vier, in de bovenkaak slechts twee. Hunne maag is in twee afdelingen gescheiden, en zij hebben eenen grooten blinden darm.

Men heeft verscheidene soorten van klipdassen opgemerkt. De eenen houden zich uitsluitend op rotsen op, terwijl men beweert, dat anderen op boomen leven. Zij voeden zich met gras en gebladerte.

De meest bekende soort is de *Kaapsche Klipdas*, *Hyrax capensis*. Zij wordt in Zuid-Afrika aangetroffen en houdt zich op rotsen op. Zij is van anderen